Buurtparticipatie:
wél meepraten en –doen, niét mee beslissen!

Vinden Utrechters het wel goed zo, of willen ze meer zelf bepalen?

Verslag Podiumgesprek 21 november 2018, ZIMIHC theater Stefanus.

Steeds meer Utrechters denken en doen enthousiast mee in hun eigen buurt. Met vele uren wordt zelf een speeltuin gedraaid, een buurman geholpen of de straat schoon gehouden. Ook zijn er vele buurtbewoners in de wijkraden of in straatcomités die veel tijd steken in het adviseren van de gemeente over hoe de wijk kan verbeteren. Veel Utrechters vinden dat 'als je zelf actief meedenkt en doet, je ook meer zelf moet kunnen beslissen'. Dat lijkt niet altijd het geval. Tijdens dit Podiumgesprek praten we met actieve buurtbewoners, wethouder en lokale politiek over dit onderwerp.

HET PODIUMGESPREK

Na een kort welkom van podiumpresentatoren Yassine Beqqali en Ruben van Gogh wordt de microfoon doorgegeven aan Gert Dijkstra van StadspodiumUtrecht, die de aanleiding van deze avond toelicht. Op de vraag: waarom dit onderwerp?, antwoordt Gert dat dit onderwerp wel ter sprake móest komen.
De nieuwe wethouders in de stad hebben gezegd: meepraten en –doen in de stad moet en kan beter. Maar waarom moet dat dan beter en vooral: hoe dan? Toen het Stadspodium Utrecht contacten in de stad aanhaalde om te peilen wat er speelt op dit gebied, waren er verschillende geluiden. Zo werd er van de ene kant gezegd dat er niks wordt gedaan met de input van de burgers, hoewel andere buurtbewoners zeggen: ik praat mee en er wordt ook écht iets mee gedaan. Ook spraken we mensen van wijkraden die zeggen: als je wil dat we meepraten, waarom schaf je ons dan eerst af?

Participatie, hoe werkt dat?

Na een kort theaterintro van improvisatiecabaret de Dwarskijkers wordt Menno Hurenkamp -docent Universiteit voor Humanistiek- als expert in de boksring gevraagd. Aan hem wordt gevraagd: kan participatie nog wel beter of is er toch een grens aan participeren? Menno antwoordt dat het altijd beter kan: mensen worden slimmer, techniek wordt beter; dus participatie verandert. "Het kan nooit te veel zijn", zo zegt hij. "Het gaat echter ook niet altijd goed", zegt Ruben. "Dat klopt", zegt Menno, "het zijn altijd ongeveer dezelfde mensen die zich inzetten". Als mensen zich inzetten voor de buurt en voor de stad en vervolgens gebeurt er op hoger niveau niks mee, raken mensen gedemotiveerd. Dat is de grootste reden dat mensen afhaken. Dat is heel frustrerend. "Het gaat veel te veel over wat de burgers moeten doen en laten en veel te weinig over wat de politiek zelf beter kan doen", zo zegt Menno Hurenkamp. "Het moet veel meer gaan over wat de politiek waar kan maken en niet waar kan maken, ze zelf kleur laten bekennen; niet over hoe de burgers meer of op een ander manier zouden moeten participeren. De politiek moet de voorwaarden scheppen voor participatie."

Reacties uit de zaal

Eén van de eerste reacties is dat er ook veel goed gaat in Utrecht; het initiatievenfonds is daar een voorbeeld van. Menno Hurenkamp reageert hierop dat er zeker veel goed gaat, maar wil het punt maken dat er goed nagedacht moet worden over vernieuwing op dit gebied; niet eerst de wijkraden afschaffen zonder te weten wat ervoor in de plaats komt.

"*Ondanks* de politiek gaat er van alles goed op het gebied van buurtparticipatie, niet *dankzij* de politiek."

- Menno Hurenkamp – docent Universiteit voor Humanistiek

Een tegengeluid op wat Menno zegt komt van een buurtbewoner uit Overvecht, die adviseur en onderzoeker inwoner- en cliëntparticipatie is. Hij vindt het te kort door de bocht om te zeggen dat de wijkraden in stand gehouden moeten worden alleen om het in stand houden op zichzelf. De vorm doet er wel toe, zo vindt hij. Om ook mensen een stem te geven die niet bij wijkraden actief zijn, omdat ze zich niet veilig voelen om in de vorm van een wijkraad zich te laten horen. Denk aan mensen met een een handicap, of een GGZ-achtergrond. Er zou een vorm moeten komen waarbij ook zij aan het woord kunnen komen, want zij hebben ook een mening over hun buurt. Digitale participatie kan hier een antwoord op zijn. Wat kunnen we nog doen náást de wijkraden om ook andere meningen te horen?

Ronde 1: Meepraten of meebeslissen?

In de ring worden twee actieve buurtbewoners uitgenodigd: Sandra Jacobs (lid Wijkraad Zuidwest) en Chakir el Allach (meedenkgroep visie Kanaalstraat/Damstraat). Sandra Jacobs legt uit dat de wijkraden officieel adviesorgaan zijn voor het college van B&W. De mensen in de wijkraden zijn de personen die contacten hebben in de wijk en veel kennis hebben van de wijk. De meeste leden zitten al tien jaar of langer in zo'n raad, dus ze zijn eigenlijk een soort geheugen van de wijk.
Wat de Wijkraad Zuidwest heeft bereikt, is dat er in de omgeving Rivierenwijk/Transwijk een nulmeting is gehouden waarbij kan worden gemeten wat de invloed op het leven van buurtbewoners is naar aanleiding van de ontwikkelingen rond het nieuwe Merwedekanaal. "Je moet wel ontzettend activistisch te werk gaan, anders bereik je niks", zegt Sandra.
Chakir el Allach geeft aan dat hun meedenkgroep veel mensen heeft kunnen bereiken; ook mensen die je normaal niet bereikt, zoals jongeren, ouderen, mensen die de taal niet spreken etc. Veel mensen wilden hun onvrede uiten over de ontwikkelingen in de Kanaalstraat/Damstraat. "Door mensen rechtstreeks aan te spreken konden we ze betrekken bij alle beslissingen", zegt Chakir. "Het hele 'meedenktraject' had wel korter gekund, anders haken mensen af".

"Je moet ontzettend activistisch te werk gaan, anders bereik je niks"

- Sandra Jacobs – lid Wijkraad Zuidwest

Na de introductie van deze actieve bewoners, worden twee raadsleden in de ring gevraagd: Has Bakker van D66 en Fred Dekkers van Groenlinks. Bij een nieuwe coalitie in de gemeenteraad hoort altijd mooi taalgebruik en één van de dingen die gezegd werd is dat de buurtparticipatie béter moet. "De huidige vorm van buurtparticipatie was schijnbaar niet goed genoeg?" vraagt Ruben.

Dit beaamt Fred Dekkers. “We mogen met alle kleine zaken meepraten, maar zodra het ingewikkelder wordt, dan mogen mensen alleen adviseren of worden alleen geïnformeerd”, zegt het Groenlinks raadslid. Hij vindt dat er veel meer co-creatie plaats zou kunnen vinden, zoals er ook op de Kanaalstraat is gebeurd. Has Bakker geeft aan dat de participatie beter kan; maar dat het van twee kanten beter kan. Uit gemompel van het publiek blijkt dat zij het daar absoluut niet mee eens zijn. “In het coalitieakkoord staat aan de ene kant; behoud de goede en behoud de belangrijke dingen die gebeuren in de wijkraden en de netwerken daaromheen, maar kijk ook naar wat we kunnen verbeteren en vernieuwen”, vervolgt hij.

Has Bakker zegt dat het zonde is dat de discussie zich concrentreert op het functioneren van de wijkraden. Wat hem betreft zijn de wijkraden geen onderdeel van het probleem, maar onderdeel van de oplossing. Wijkraden zijn voortdurend bezig met hoe ze de wijk kunnen verbeteren en hoe ze medebewoners daarin kunnen betrekken. Adviseren zou meer een gesprek moeten zijn, dan een document in een soort *black box* stoppen, niet wetende wat er aan de andere kant uit komt. Wijkraden zijn allang bezig met vernieuwing van de participatie. Hoe kunnen we nou sámen de participatie verbeteren, zo zegt het D66 raadslid.

Fred Dekkers, raadslid voor GroenLinks, gaat - zo lijkt het - nog een stap verder en geeft aan dat wat hem betreft het afschaffen van de wijkraden geen optie is, het kan wel iets beter. Sandra Jacobs haakt hier op in. Ze vertelt over het manifest wat Wijkraad Zuidwest die dag heeft gepubliceerd. Namens alle tien de wijkraden wordt hierin een handreiking gedaan aan de wethouder en raadsleden om sámen de vernieuwing aan te gaan. “Behoud hierin ons adviesrecht, want organiseer je eigen tegenspraak”, zegt Sandra. “Kijk *samen* naar de nieuwe rol van de wijkraden”.

Het gesprek gaat nu dieper in op *meebeslissen.* Groenlinks vindt dat er meer mogelijkheden moeten komen om bewoners mee te laten beslissen. Er moet meer ruimte worden gegeven door de politiek voor deze manier van besluitvorming. Er zijn al kleine projecten waar dit gebeurt in de stad, die succesvol zijn. Dit kan verder worden uitgerold over de stad. Bijvoorbeeld het inzetten van buurtbudgetten, waar bewoners met goede ideeën de financiele mogelijkheden krijgen om het uit te voeren.

Hierdoor hebben wijken meer vrijheid om eigen initiatief en verantwoordelijkheid te nemen voor hun leefomgeving. Ook de Kanaalstraat, waar eerder aan gerefereerd is, is hier een goed voorbeeld van. Bewoners hebben hier grote invloed gehad op het ontwikkelingsproces.

Ruben zegt vervolgens dat als de bewoners van alles 'moeten' van de politiek (meepraten, betrokken zijn, etc.), ze dan ook meer besluitrecht zouden moeten hebben. Fred Dekker is het hier mee eens en zegt dat bij belangrijke zaken de politiek randvoorwaarden zal moeten scheppen, maar dat er veel meer ruimte kan zijn om samen oplossingen te vinden, ook voor ingewikkelde zaken. Als de randvoorwaarden zijn geschept en in een vroeg stadium in de gemeenteraad al projectplannen worden besproken, durft Has Bakker het roer wel over te dragen aan de wijkraden.
Sandra Jacobs zegt dat zij vooral ervaren dat de gemeente heel veel komt halen bij de wijkraden, maar nauwelijks wat komt brengen. Er is vervolgens geen enkele terugkoppeling over wat er gebeurt met alle informatie. Dit is voor de wijkraden wel erg belangrijk. Chakir el Allach geeft aan wel veel contact met de gemeente te hebben gehad, maar veel op initiatief van de visiegroep.

Stelling: Alleen de gekozen gemeenteraad mag besluiten nemen over de buurt.

52 oneens – 4 eens
Naar aanleiding van het eerste deel, kan het publiek stemmen over bovenstaande stelling. Het overgrote deel van het publiek is het hier niet mee eens.

Eén van de weinige 'eens-stemmers', licht zijn mening toe. "We hebben een mandaat gegeven aan de gemeenteraad, en de gemeenteraad is in de positie om het College te vertellen dat zij moeten luisteren naar de burgers", zo zegt hij. "De wijkraden zijn altijd de oren en ogen van de stad".
Een bewoonster uit Zuilen is het hiermee eens. Ze zegt dat ze zelf niet zo veel aan burgerparticipatie doet en daar ook niet in geïnteresseerd is. Daarvoor heeft ze een gemeenteraad gestemd. Zij zouden het beste voor moeten hebben met de stadsbewoners.

Het eerste deel van de avond wordt afgesloten met de vraag aan de gemeenteraadsleden: Wat is er extra of anders nodig in Utrecht om mensen nog beter mee te laten praten? Has Bakker denkt dat er veel meer manieren zijn om mensen te betrekken. Fred Dekkers voegt hier nog aan toe dat er ook andere manieren moeten worden gevonden, zodat ook andere burgers zich geroepen voelen hun mening te geven. Chakir zegt nog: kijk eerst naar wat ons verbindt en daarna waar de meningen uiteen liggen. Als laatste toevoeging zegt Sandra tegen de gemeenteraad: kom niet alleen maar halen; doe écht iets met de waardevolle informatie en koppel dit terug.

Ronde 2: Meer meedoen of genoeg zo?

Na een kort theaterintermezzo van cabaret improvisatie de Dwarskijkers, vervolgen we de avond met ronde 2.

Yassine vraagt Anja van der Aa van SAMEN030 en Anita de Rooij van Stichting Buurttuin de Zandloper in de ring. SAMEN030 is ontstaan doordat er een aanbesteding kwam voor sociaal makelen in de stad. SAMEN030 is toen opgericht; zij hebben een plan geschreven om meer zeggenschap en eigenaarschap naar de wijk te halen. Helaas hebben ze de aanbesteding niet gewonnen. Dankzij vele steunbetuigingen gaat SAMEN030 wel door. Anja van der Aa geeft aan dat ze zich vanaf het begin al ontzettend tegengewerkt heeft gevoeld door het gemeentelijk apparaat. “Als mensen zich in willen zetten voor hun wijk, moeten ze daar wel ruimte voor krijgen”, zo zegt ze. Vrijwilligerswerk in de buurt kan echter arbeidsplaatsen kosten, waar een deel van de weerstand dan ook vandaan komt.
Anita de Rooij is coördinator van Stichting Buurttuin de Zandloper. Deze buurttuin werd voorheen beheerd door professionals, totdat de sfeer hard achteruit ging. Toen heeft Anita zich aangemeld om er samen met andere bewoners weer een leuke plek van te maken. Doordat bewoners van de plek houden en er onderdeel van uit maken wordt er nu zuinig omgegaan met de buurttuin en voelen mensen zich er weer veilig.

Reacties uit de zaal

De eerste reactie is van iemand die actief is in verschillende cliëntenraden. Hij ziet dat er een groei plaatsvindt in ervaringsdeskundigheid en buurtparticipatie. “Bewoners weten beter wat er nodig is in een wijk; zij leven er dagelijks. Daarom zouden ze ook meer steun moeten krijgen”.

“Ervaringsdeskundigen van nu, zijn de specialisten van straks.”

- Man uit publiek – actief bij cliëntenraden

Voorzitter Wijkraad Overvecht geeft een voorbeeld van hoe je mensen mee kunt laten praten over dingen die belangrijk zijn in de wijk: DROOM (De Randweg Overvecht Op Maat). Dit is een initiatiefgroep van bewoners in Overvecht die inbreng levert bij de plannen voor opwaardering van de Noordelijke Randweg Utrecht. Daar is inmiddels ook veel samenwerking met de gemeente in. “Het kan dus wel”, zegt de voorzitter. Een andere bewoner uit Utrecht vindt het erg belangrijk dat het meepraat- en meebeslistraject voor élke burger beschikbaar moet zijn, ook voor de wat zwakkere inwoners. Bijvoorbeeld door een (online) referendum te houden, waarbij iedereen, zonder sociale druk en anoniem, zijn of haar mening kan geven.

Ook komen een paar sociaal makelaars aan het woord die het belang van samenwerking tussen verschillende partijen - bewoners, sociaal makelaars en politiek - nogmaals benadrukken.
Als laatste wordt nog aangehaald dat er nog niet is gesproken over de financiële stromen die bij buurtparticipatie komen kijken. Sommige projecten zijn bijna geen vrijwilligerswerk meer, maar echte banen. En voor mensen in een wijk als Kanaleneiland kan dat gewoon niet. “Er zijn genoeg mensen die al moeite genoeg hebben om een boterham op tafel te krijgen, die zoeken betaald werk”, aldus een bewoner uit deze wijk.

“De combinatie van bewoners die echt iets willen en de politiek die daarnaast gaat zijn is ijzersterk.”

- Anja van der Aa – SAMEN030

Wethouder Maarten van Ooijen wordt in de ring uitgenodigd. De opdracht die hij heeft gekregen van de gemeenteraad, is om meer bewonersinitiatieven mogelijk te maken.
De wethouder vindt het geweldig dat er zoveel voorbeelden zijn waar mensen succesvol meedóen. De politiek en het gemeentelijk apparaat lopen daar een beetje achteraan, zo zegt hij. De wethouder zegt dat er een spanningsveld is tussen vrijwilligerswerk en professionals. Je wilt niet dat mensen hun banen kwijtraken, doordat het werk door vrijwilligers wordt gedaan. Maar je wilt vrijwilligers niet ontmoedigen door alles alleen door professionals te laten doen. Er moet per situatie en eerlijke analyse worden gedaan om te kijken of er taken door de buurt kunnen worden uitgevoerd, of door professionals.

Stelling: Wonen in en betrokken zijn bij een buurt is net zo belangrijk als iemands vakdeskundigheid.

Op deze stelling wordt wegens tijdgebrek niet door het hele publiek gestemd, maar er worden wel reacties opgehaald. Anja van der Aa vindt eigenlijk dat zij met hun Wijkinformatiepunt meer presteren op het sociale domein dan de professionals. De wethouder reageert hierop dat we moeten voorkomen dat vrijwilligers en professionals tegenover elkaar komen te staan. Dat het gesprek niet gaat over: ‘wie krijgt het geld’?, maar hoe kunnen we samen dit project goed uitvoeren? De wethouder roept dan ook op om elkaar op te zoeken en samenwerking tussen professional en vrijwilliger aan te gaan. Hij geeft aan graag van hen gezamenlijk voorstellen te ontvangen voor initiatieven in de buurt.

Conclusies

Een belangrijke conclusie is dat de buurt en de lokale politiek elkaar nodig hebben. Er is echter een wantrouwen jegens elkaar en een gebrek aan communicatie. Daar zou in geïnvesteerd moeten worden. Schijnbaar wordt er steeds meer bezuinigd op sociaal domein en is er daardoor meer afhankelijkheid van vrijwilligers. Daarom is samenwerking tussen professionals en buurtiniatieven zeer wenselijk. Versterk elkaar in plaats van elkaar af te willen breken.

Voor Hester Assen, gemeenteraadslid van de PvdA, is het goede nieuws dat de wijkraden overeind gaan blijven. Ze zegt dat de raadleden erg dankbaar zijn voor alle adviezen die vanuit de wijkraden komen en deze ook altijd rechtstreeks naar de gemeenteraadsleden gestuurd mogen worden. Dit gebeurt overigens al, volgens een wijkraadslid in de zaal.

Met de Dwarskijkers, gevolgd door de altijd scherpe column van Ali Amghar, sluiten we de avond af.

Colofon

Foto's: Jons Jeronimus.
Tekst: Marieke Frederiks.
Meer weten, een vraag, een tip? Mail info@stadspodiumutrecht.nl of bel 06-14376116.
Kijk op www.stadspodiumutrecht.nl voor actueel nieuws en de agenda.

Met dank aan onze partners en sponsors: ZIMIHC, RTV Utrecht, Stichting Dialoog, gemeente Utrecht, Bibliotheek Utrecht, ROC Midden Nederland Creative College, Academie van de Stad, Artikel 1 Midden Nederland, Stadsblad Utrecht, Bewonersplatform Overvecht, Your Fitness Factory en PeerSCOaching.